

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ГНЄДКОВА Ольга Олександрівна

УДК 371.3:81'234:371.134

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОНТРОЛЮ ФАХОВИХ
ЗНАНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПРОЦЕСІ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Херсон – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Херсонському державному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат фізико-математичних наук, доцент
КРАВЦОВ ГЕННАДІЙ МИХАЙЛОВИЧ,
Херсонський державний університет,
доцент кафедри інформатики, програмної
інженерії та економічної кібернетики.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор,
АМЕЛІНА СВІТЛАНА МИКОЛАЇВНА,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
завідувач кафедри іноземної філології і
перекладу;

кандидат педагогічних наук, доцент
ОЛІЙНИК ЮРІЙ ІВАНОВИЧ,
Комунальний заклад «Запорізький обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти»,
доцент кафедри теорії та методики виховання;

Захист відбудеться 14 грудня 2017 року о 10.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 67.051.02 у Херсонському державному університеті за адресою: 73000, м. Херсон, вул. Університетська, 27, ауд. 256.

З дисертацією можна ознайомитись на офіційному сайті (<http://kspu.edu>) та у науковій бібліотеці Херсонського державного університету за адресою: 73000, м. Херсон, вул. Університетська, 27.

Автореферат розісланий «13» листопада 2017 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.В.Денисенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Актуальність дослідження. Інтеграція України у світове співтовариство, міжнародне визнання її досягнень в освітній сфері, успішна конкуренція з системами освіти інших країн об'єктивно можливі за умови розв'язання проблеми якості освіти. Посилення уваги до даної проблеми обумовлено рекомендаціями європейського освітнього співтовариства щодо забезпечення якості вищої освіти на основі реалізації компетентнісного підходу через оволодіння випускниками фаховими компетентностями, адекватне їх пристосування до життя, конкурентоспроможністю фахівців. Повної мірою це стосується й фахової освіти майбутніх учителів іноземних мов.

Відповідно до «Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті», «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки», Закону України «Про вищу освіту», Державних стандартів вищої професійної освіти потребує оновлення змісту та підходів фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Виникає необхідність застосування нових, більш досконалих форм і методів реалізації зворотного зв'язку в навчанні й управлінні якістю освітнього процесу, а саме – формування контролю фахових знань, що здійснюється в сучасних умовах за допомогою традиційних і альтернативних, зокрема дистанційних технологій навчання.

Проблема ефективного використання інформаційних технологій в освіті вже досить широко висвітлена у педагогічній науці. Інформатизація вищої школи та можливості використання інформаційних технологій (ІТ) у навчальному процесі пов'язана з іменами таких відомих учених, педагогів та організаторів освіти і науки, як: В. Биков, Н. Балик, А. Гуржій, М. Жалдак, Т. Коваль, В. Кремень, С. Литвинова, М. Львов, Н. Морзе, В. Олійник, Н. Осипова, В. Песчаненко, Л. Петухова, С. Раков, О. Співаковський, О. Спірін, А. Стрюк, Ю. Триус, В. Шарко, М. Шерман, М. Шишкіна, Б. Шуневич та ін. Здобуття освіти в умовах дистанційного навчання у вищій школі висвітлюються у наукових працях О. Андрєєва, В. Бикова, М. Бухаркіної, В. Кухаренка, Є. Смирнкової-Трибульської, Ю. Олійника, Є. Полат, В. Солдаткіна.

Питання професійної підготовки сучасного вчителя іноземних мов досліджують вітчизняні та зарубіжні науковці С. Амеліна, О. Бігич, О. Заболотська, В. Карабан, Л. Морська, С. Ніколаєва, О. Тарнопольський, Л. Черноватий.

Система контролю навчальної діяльності та управління якістю навчання розглядаються у наукових працях В. Аванесова, О. Колгатіна, Г. Кравцова, В. Сластьоніна.

Незважаючи на появу в останні роки значної кількості наукових праць з теорії і практики управління якістю вищої освіти, проблема формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання ще залишається малодослідженою і визначається такими суперечностями між:

- потребами суспільства у застосуванні технологій дистанційного навчання і низьким рівнем електронного ресурсного забезпечення навчального процесу в освітніх установах для їх задоволення;

- вимогами до забезпечення якісної фахової освіти і недостатньою розробленістю системи вимірювання й оцінки її процесів та результатів;
- інтенсивністю інформаційних потреб сучасних студентів і фрагментарним використанням потенціалу дистанційного навчання в забезпеченні контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов.

Актуальність проблеми, наявні суперечності, необхідність та можливість їх реалізації зумовили вибір теми дослідження: **«Педагогічні умови формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям належить до науково-дослідних тем Херсонського державного університету «Моніторинг освітньо-наукового простору як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу» (Державний реєстраційний № 0112U001436); «Розроблення системи управління якістю електронних освітніх ресурсів вищих навчальних закладів» (Державний реєстраційний № 0115U001128). Робота виконувалась у Херсонському державному університеті згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи (НДР) України та координаційним планом НДР Міністерства освіти і науки України з проблем вищої школи. Тема затверджена вченою радою Херсонського державного університету (протокол № 7 від 28.03.2016) і узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки й психології НАПН України (протокол № 2 від 28.03.2017).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання й експериментально перевірити ефективність моделі їх реалізації.

Гіпотеза дослідження – система контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання може бути ефективною, якщо будуть створені спеціальні педагогічні умови:

- формування у майбутніх учителів іноземних мов позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності;
- занурення майбутніх учителів іноземних мов у полілінгвальне середовище для вдосконалення їхніх комунікативних умінь та навичок за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій та технологій дистанційного навчання;
- розроблення та застосування електронного ресурсного забезпечення контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов.

У відповідності до мети та гіпотези дослідження було визначено такі **завдання**:

- 1) на основі аналізу нормативно-правових документів, психолого-педагогічної, науково-методичної та навчальної літератури визначити стан сформованості фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у вищих навчальних закладах та розкрити сутність понять «фахові знання майбутніх

учителів іноземних мов», «контроль фахових знань майбутніх учителів іноземних мов», «технології дистанційного навчання»;

2) охарактеризувати специфіку іншомовної підготовки майбутніх учителів іноземних мов та розробити відповідні вимоги до контролю їх фахових знань;

3) виокремити критерії, показники і рівні фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання;

4) виявити та обґрунтувати педагогічні умови формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання та розробити модель їх реалізації;

5) розробити авторську методику формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання та впровадити її у навчальний процес;

6) експериментально перевірити ефективність структурно-функціональної моделі реалізації започаткованих педагогічних умов.

Для розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс **методів дослідження**: *теоретичних* – аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури з метою визначення й обґрунтування понятійно-категоріального апарату дослідження (п.п. 1.1, 1.2, 1.3); для з'ясування тенденцій дослідження проблеми в педагогічній теорії та практиці (п.п. 1.1); вивчення нормативних документів, навчально-методичної документації з метою визначення продуктивних підходів до розв'язання проблеми (п.п. 2.1, 2.2); порівняння, класифікація та систематизація теоретичних і експериментальних даних, теоретичного моделювання й узагальнення даних для визначення педагогічних умов та побудови моделі (п.п. 2.2, 3.1); *емпіричних* – бесіда, анкетування, тестування, спостереження, експертне оцінювання з метою діагностування рівня фахових знань майбутніх учителів іноземних мов (п.п. 2.2, 3.2); педагогічний експеримент для перевірки дієвості педагогічних умов і моделі формування контролю фахових знань у процесі дистанційного навчання (п.п. 2.2, 3.3); *статистичних*: застосування критерію χ^2 для доведення статистичної достовірності результатів обробки даних педагогічного експерименту (п.п. 2.3, 3.3).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* науково обґрунтовано педагогічні умови (формування у майбутніх учителів позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності; занурення майбутніх учителів у полілінгвальне середовище для вдосконалення їхніх комунікативних умінь та навичок за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій та технологій дистанційного навчання; застосування електронного ресурсного забезпечення у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземних мов); розроблено модель їх реалізації; обґрунтовано авторську методику формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання; визначено критерії (мотиваційний, лінгвосоціокультурний, методичний, інформатичний), показники і рівні (низький, середній, високий) фахових знань майбутніх учителів іноземних мов; створено електронне ресурсне забезпечення, тестові і контрольно-оцінні завдання для здійснення контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов;

– *уточнено* зміст понять «фахові знання майбутніх учителів іноземних мов», «контроль фахових знань майбутніх учителів іноземних мов», «технології дистанційного навчання»;

– *удосконалено* зміст, методи, форми та засоби контролю фахових знань студентів в умовах освітнього процесу за денною та дистанційною формами;

– *дістали подальшого розвитку* уявлення про структуру, зміст та етапи організації контролю фахових знань студентів у процесі дистанційного навчання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що використання отриманих результатів сприяє підвищенню якості фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов у результаті:

– розроблення й апробації навчально-методичних матеріалів, навчальних програм, методичних рекомендацій щодо формування контролю фахових знань студентів у процесі дистанційного навчання;

– упровадження в освітній процес рейтингового оцінювання, електронного ресурсного забезпечення контролю фахових знань студентів: дистанційного курсу «Практикум тьютора» для викладачів щодо створення елементів дистанційного навчання в системі дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет»; дистанційного курсу «Практика усного та писемного мовлення з англійської мови»;

– реалізації комплексу контрольних-оцінних завдань з аудиторної, самостійної та науково-дослідницької роботи студентів.

Розроблені дидактико-методичне забезпечення та ресурси можуть бути використані у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов, у процесі підвищення кваліфікації учителів іноземних мов, а також у системі підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів для створення підручників, навчальних посібників.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського» (м. Одеса) (акт № 301/02 від 09.02.2017), Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка (акт № 893 від 17.02.2017), Херсонського державного університету (акт № 01-26/260 від 21.02.2017), Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського (акт № 01-12/26.1/361 від 14.03.2017), Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка (акт № 24 від 10.05.2017).

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки й результати дослідно-експериментальної роботи було оприлюднено на науково-практичних конференціях:

- *міжнародного рівня*: III науково-практична конференція «Нові інформаційні технології в освіті для всіх: система електронної освіти» (Київ, Україна, 2008); IV конференція «Нові інформаційні технології в освіті для всіх: інноваційні методи та моделі» (Київ, Україна, 2009); V конференція «Нові інформаційні технології в освіті для всіх: неперервна освіта» (Київ, Україна, 2010); VII науково-практична конференція ICTERI 2011 «ІКТ в освіті, дослідженнях та індустріальних додатках: Інтеграція, Гармонізація та Трансфер Знань» (Херсон, Україна, 2011); IX науково-практична конференція «Інтернет –

Освіта – Наука 2014» (Вінниця, Україна, 2014); XII конференція ICTERI 2016 «ІКТ в освіті, дослідженнях та індустріальних додатках: Інтеграція, Гармонізація та Трансфер знань» (Київ, Україна, 2016); наукова конференція «Сучасні проблеми та шляхи їх вирішення в науці, транспорті, виробництві та освіті» (Іваново, Росія, 2016); XIII конференція ICTERI 2017 «ІКТ в освіті, дослідженнях та індустріальних додатках: Інтеграція, Гармонізація та Трансфер знань» (Київ, Україна, 2017).

- *всеукраїнського рівня*: науково-практична конференція «Освіта в інформаційному суспільстві: до 25-річчя шкільної інформатики» (Київ, Україна, 2010); IV науково-практична конференція молодих учених та студентів «Інформаційні процеси і технології «Інформатика-2011»» (Севастополь, Україна, 2011);

- *семінарах*: науково-освітній марафон «Інноватика в науці та освіті: синергія інтеграції» (Черкаси, Україна, 2016); Міжнародний семінар «СТЕ2015 Хмарні технології в освіті» (Кривий Ріг, Україна, 2016).

Публікації. Основні положення та результати дисертації висвітлено у 24 працях (із них 6 одноосібних), з яких 11 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в зарубіжному фаховому виданні, 6 – матеріали, тези конференцій, 4 – інших наукових виданнях, 1 – методичні рекомендації, 1 – авторське свідоцтво.

Особистий внесок здобувача. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистим внеском здобувача є: у статті «Организационно-методические особенности повышения квалификации в форме дистанционного обучения» – опис методики організації процесу підвищення кваліфікації співробітників організацій; у статті «Blended Learning as Tool of Intensification of Educational Process in Teaching Discipline «Methods and Technologies of Distance Learning»» – проектування методики змішаного навчання у навчальному процесі; у статті «Технології створення та методика використання інтерактивної довідки в системі дистанційного навчання» – розроблення методики використання інтерактивної довідки у процесі дистанційного навчання; у статті «Особливості навчання тьютора дистанційного навчання (на базі системи дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет»)» – визначення особливостей навчання тьютора дистанційного навчання (на базі системи дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет»); у статті «Аналіз систем тестування як форма контролю з курсу «Комп'ютерні інформаційні технології» (на базі системи дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет»)» – аналіз систем тестування як форми контролю; у статті «Методико-технологические основы и коммуникационные средства общения в процессе дистанционного обучения» – визначення методико-технологічні основи та комунікаційні засоби спілкування у процесі дистанційного навчання; у статті «Методические рекомендации по использованию Интернет-сервисов в системе дистанционного обучения «Херсонский Виртуальный Университет»)» – розгляд методичних рекомендацій із використання Інтернет-сервісів у системі дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет»; у статті «Проектування моделі мобільного навчання у системі дистанційного навчання «Херсонський

Віртуальний Університет»» – розроблення моделі мобільного навчання у системі дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет»; у статті «Використання дистанційного навчання під час контролю знань самостійної роботи студентів мовних спеціальностей ВНЗ» – характеристика технологій дистанційного навчання під час контролю знань самостійної роботи студентів мовних спеціальностей ВНЗ; у статті «Модель організації контролю знань майбутніх учителів англійської мови з використанням дистанційного навчання» – проектування моделі формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов з використанням технологій дистанційного навчання; у статті «Експериментальна перевірка ефективності контролю знань майбутніх учителів англійської мови з використанням дистанційного навчання» – проведення експериментальної перевірки ефективності контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел до кожного розділу (295 найменувань, із них 21 – іноземною мовою), 17 додатків на 72 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 294 сторінки, із них основного тексту – 183 сторінок. Дисертація містить 8 рисунків та 16 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, об'єкт, предмет, сформульовано гіпотезу, схарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів та практичне значення одержаних результатів, відзначено зв'язок дисертації з науковими програмами, планами і темами, подано відомості про апробацію, упровадження та публікацію результатів наукового пошуку, особистий внесок здобувача в роботі у співавторстві, структуру та обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі **«Теоретичні основи формування фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання»** проаналізовано наукову літературу з досліджуваної проблеми, охарактеризовано ключові дефініції дослідження «фахові знання майбутніх учителів іноземних мов», «контроль фахових знань майбутніх учителів іноземних мов», «технології дистанційного навчання» та специфіку їх використання під час вивчення іноземних мов.

Ретроспективний аналіз філософського та психолого-педагогічного доробку науковців (О. Малафіка, П. Копніна, В. Беспалька, І. Підласого, А. Щукина, Н. Басова, П. Підкасистого, А. Новікова, А. Уланової) з досліджувальної проблеми довів актуальність започаткованої теми для розвитку теорії та практики професійної освіти.

Історію розвитку педагогічної діагностики висвітлено у наукових працях О. Єфремова, Г. Карпової, Є. Леонової та ін. Учені В. Аванесов, Б. Бітінас, О. Божович, К. Інгенкамп, І. Підласий визначають сутність та предмет педагогічної діагностики. У свою чергу В. Максимов, Ю. Красильник, Г. Цехмістрова окреслюють функції діагностування рівнів навчальних досягнень студентів. Сучасним проблемам педагогічної діагностики присвятили свої

дослідження Л. Давидова, О. Демченко, О. Колгатін та ін.

Однак, поняття «педагогічна діагностика» ще донедавна зводилось до вимірювання рівнів засвоєння репродуктивних знань та вмінь студентів. Сучасні дидактичні системи передбачають переорієнтацію процесу навчання з інформативної форми передачі знань на розвиток творчої особистості, здатної самостійно здобувати нові знання, створювати власний освітній творчий продукт, адекватно його діагностувати й оцінювати.

Дослідження різних наукових джерел сприяло визначенню поняття «контроль фахових знань майбутніх учителів іноземних мов», який розуміємо як процес зіставлення отриманих у ході освітньої діяльності результатів із заданими стандартами професійної компетентності й цілями індивідуального розвитку студентів за допомогою оптимального поєднання різноманітних видів і способів контролю, що враховують особливості певної моделі освіти.

Подальший аналіз концептуальних психолого-педагогічних підходів щодо визначення поняття «дистанційне навчання» (В. Яровенко, О. Самойленко, С. Сисоєва, Є. Полат, А. Петров, В. Кухаренко) засвідчив, що означений феномен розглядається як процес передачі знань (І. Роберт), форма організації і реалізації навчально-виховного процесу (В. Биков), індивідуалізований процес набуття знань, умінь і навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається, в основному, за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (наказ МОН України № 466 від 25.04.2013р. «Про затвердження Положення про дистанційне навчання»).

У зазначеному контексті дистанційне навчання майбутніх учителів іноземних мов розглядаємо як: 1) кейс-технологію; 2) телевізійну технологію; 3) Інтернет-технологію; 4) систему засобів, прийомів, кроків, послідовне здійснення яких забезпечує виконання завдань навчання, виховання й розвитку особистості і трактуємо як: *взаємодію на відстані студента, викладача та інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища, яка визначає притаманні освітньому процесу компоненти (мету, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання), ґрунтується на принципах відкритого навчання, широкого застосування сучасних інформаційно-комунікаційних та психолого-педагогічних технологій отримання освітніх результатів найвищої якості.*

Специфіку фахових знань майбутніх учителів іноземних мов визначено через мовну, мовленнєву, лінгвокраїнознавчу, професійну та методичну підготовку студентів.

Поняття «фахові знання майбутніх учителів іноземних мов» уточнено автором як системна психічна властивість особистості, що виявляється у сукупності наукових відомостей і понять із лінгвістики, психології, психолінгвістики, дидактики, формує загальний і професійний інтелект, забезпечує теоретичну загальнонаукову, фахову підготовленість вчителя до іншомовної освіти.

Традиційні форми та методи контролю фахових знань з іноземних мов та за допомогою технологій дистанційного навчання, зокрема тестування, виконання лабораторних та практичних завдань, групових проектів охарактеризовано у

роботі і встановлено педагогічні вимоги до формування контролю фахових знань за навчальною діяльністю майбутніх учителів іноземних мов.

Також, у ході дослідження визначено особливості контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов в умовах дистанційного навчання, а саме: 1) *індивідуальний характер контролю*; 2) *систематичність*; 3) *різноманітність форм проведення*; 4) *усебічність*; 5) *об'єктивність контролю*.

Другий розділ **«Дослідження формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у вищій школі»** висвітлює стан формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов, обґрунтовано критерії, показники і визначено рівні сформованості фахових знань майбутніх учителів іноземних мов, результати констатувального етапу експериментальної методики формування контролю фахових знань, розроблено структурно-функціональну модель формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов.

Вивчення наукових поглядів В. Баркасі, П. Гальперіна, О. Леонтьєва, О. Насонова, Н. Тализіної, В. Сластьоніна дало підстави розробити найбільш оптимальну сукупність критеріїв (мотиваційний, лінгвосоціокультурний, методичний, інформатичний) та їх показників, за якими діагностувались рівні фахових знань майбутніх учителів іноземних мов (низький, середній, високий). *Мотиваційний критерій* характеризується: наявністю професійних мотивів; професійно-педагогічною спрямованістю; мотивацією до здійснення інформаційної діяльності. *Лінгвосоціокультурний критерій* передбачає наявність: умінь правильно вимовляти звуки іноземних мов з відповідною до семантики висловлювання інтонацією і доречно вживати лексеми і граматичні конструкції у словосполученнях та реченнях відповідно до контексту; умінь визначати національно-марковані слова та застосовувати їх у монологічному та діалогічному мовленні; а також умінь виокремлювати країнознавчу та лінгвосоціокультурну інформацію, розуміти її значення та застосовувати у своєму мовленні. *Методичний критерій* включає: знання про психологічні та дидактичні аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) при формуванні іншомовних комунікативних умінь (говоріння, читання, аудіювання, письмо) та мовних навичок (фонетичних, лексичних, граматичних); умінь розробляти, систематизувати тестові та контрольні завдання з урахуванням рівнів складності вивченого матеріалу; умінь організовувати урок з іноземних мов із використанням технологій дистанційного навчання (ДН). Для *інформатичного критерію* головним є: комп'ютерна грамотність (MS Office, Internet тощо); володіння знаннями та вміннями застосування технологій дистанційного навчання під час вивчення іноземних мов; підготовка та проведення різних видів уроку та здійснення контролю фахових знань з іноземних мов засобами дистанційного навчання.

З метою виявлення сучасного стану сформованості фахових знань майбутніх учителів іноземних мов вищих навчальних закладів протягом 2012 – 2016 років була проведена дослідно-експериментальна робота на базі факультету іноземної філології Херсонського державного університету, факультету іноземної філології Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського, інституту

іноземних мов Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, факультету іноземних мов Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського» (м. Одеса), факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. У ході дослідження було охоплено 250 осіб, з них: 224 студентів, 26 викладачів ВНЗ.

Хід виконання констатувального експерименту передбачав проведення двох етапів. На першому етапі проводився аналіз навчально-методичного забезпечення контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов, опитування викладачів та студентів з метою вивчення досвіду формування контролю фахових знань у процесі дистанційного навчання. На другому етапі відбувалося розроблення діагностичного інструментарію, експериментальне визначення вихідного стану сформованості фахових знань майбутніх учителів іноземних мов, доведення еквівалентності контрольної та експериментальної груп.

У ході дослідно-експериментальної роботи було проаналізовано освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ) бакалаврів галузі знань: 03 Гуманітарні науки, 01 Освіта, напряму підготовки: 6.020303 «Філологія. Мова і література (англійська)». Основна мета освіти бакалавра філології, вчителя англійської мови і зарубіжної літератури – підготовка учителя, здатного забезпечити різносторонній розвиток соціально-активної, гуманістично спрямованої особистості того, хто навчається; озброєння системою лінгвістичних знань, умінь і навичок, необхідних у майбутній трудовій діяльності кожному члену суспільства, достатніх для вивчення інших дисциплін, продовження навчання у системі неперервної освіти; формування уявлень про ідеї і методи лінгвістики та її ролі у пізнанні оточуючої дійсності.

Грунтовний аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик дав змогу визначити у якій мірі цикли дисциплін гуманітарної, природничо-наукової та соціально-економічної, а також професійної (професійно-орієнтованої) та практичної підготовки спрямовані на формування професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, оволодіння ними системою знань, умінь до виконання професійно-педагогічних функцій.

Аналіз типової та навчальних робочих програм із «Практики усного та писемного мовлення з англійської мови» для студентів 3 курсу дав підстави з'ясувати порядок проведення поточного, проміжного, рубіжного та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів і виявити недостатній рівень використання інформаційно-комунікаційних технологій та технологій дистанційного навчання під час вивчення досліджуваного курсу, а також під час контролю та самоконтролю фахових знань.

Досліджуючи уявлення студентів про формування фахових знань, а також специфіку роботи вчителя іноземних мов було проведено опитування студентів третіх курсів напряму підготовки «Філологія. Мова і література (англійська)».

В анкетуванні використовувалися запитання щодо доцільності використання інформаційно-комунікаційних технологій та технологій дистанційного навчання у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземних мов у вищих навчальних закладах та їх практичне застосування майбутніми фахівцями у професійній

діяльності. Виявлено, що уявлення студентів про формування фахових знань найчастіше є недостатніми для розуміння зазначеного процесу та специфіки професійної діяльності майбутнього учителя іноземних мов (31%). Визначено, що більшість майбутніх учителів іноземних мов (62%) мають поверхневі теоретичні знання щодо користування інформаційно-комунікаційних технологій та технологій дистанційного навчання та невелика кількість студентів (12%) зазначила володіння вміннями застосовувати відповідні технології у майбутній професійній діяльності. Дослідницькі дані експертів були отримані за допомогою анкетування, інтерв'ювання, методів педагогічного спостереження.

З метою реалізації *другого етапу констатувального експерименту* – визначення рівня фахових знань майбутніх учителів іноземних мов за мотиваційним, лінгвосоціокультурним, методичним, інформатичним критерієм було проведено ряд діагностуючих методик.

Для діагностики показника мотиваційного критерію «наявність професійних мотивів» було обрано методику Т. Ільїної «Мотивація навчання у вищих навчальних закладах», яка містить три шкали: 1) «набуття знань» – прагнення до набуття знань, допитливості; 2) «опанування професією» – прагнення оволодіти професійними знаннями, сформувати професійно важливі якості особистості; 3) «отримання диплому» – прагнення отримати диплом при формальному засвоєнні знань, прагнення до пошуку необхідних шляхів при здачі екзаменів і заліків.

Професійно-педагогічна спрямованість виявлялась завдяки тесту «Структура спрямованості педагога» В. Семиченко; рівні сформованості показника «Мотивація до інформаційної діяльності» визначались за відповідною методикою, розробленою на основі опитувальника В. Гербачевського.

Другий діагностичний зріз був спрямований на виявлення у майбутніх учителів іноземних мов рівнів сформованості фахових знань за лінгвосоціокультурним критерієм, для чого було використано три показники:

1) уміння правильно вимовляти звуки іноземних мов відповідною до семантики висловлювання інтонацією і доречно вживати лексеми і граматичні конструкції у словосполученнях відповідно до контексту;

2) уміння визначати в тексті національно-марковані одиниці та використовувати їх у монологічному та діалогічному мовленні з метою впливу на свідомість адресанта;

3) уміння виокремлювати країнознавчу та лінгвосоціокультурну інформацію, розуміти її значення, порівнювати з культурою своєї країни, застосовувати у своєму мовленні.

З метою визначення рівнів володіння зазначених умінь майбутніми учителями іноземних мов було розроблено дидактичне тестування та систему вправ.

Наступний діагностичний зріз був спрямований на виявлення у майбутніх учителів іноземних мов рівнів сформованості фахових знань за методичним критерієм, який здійснювався шляхом дидактичного тестування студентів за показниками:

1) знання про психологічні та дидактичні аспекти застосування

інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні іншомовних комунікативних умінь (говоріння, читання, аудіювання, письмо) та мовних навичок (фонетичних, лексичних, граматичних);

2) уміння розробляти, систематизувати тестові та контрольні завдання з урахуванням рівнів складності вивченого матеріалу;

3) уміння організовувати урок з іноземної мови з використанням засобів дистанційного навчання.

Дидактичне тестування впроваджувалось для з'ясування рівнів сформованості фахових знань за інформатичним критерієм за показниками:

- 1) комп'ютерна грамотність (MS Office, Internet тощо);
- 2) володіння знаннями та вміннями застосування технологій дистанційного навчання під час вивчення іноземних мов;
- 3) підготовка та проведення різних видів уроку, контролю з іноземних мов засобами дистанційного навчання.

Експериментально визначено вихідний стан сформованості фахових знань майбутніх учителів іноземних мов: більшість студентів 58,5% ЕГ та 57,6% КГ володіють низьким рівнем фахових знань, 25,5% ЕГ та 28,8% КГ – середнім рівнем і лише 16% ЕГ та 13,6% КГ проявляють високий рівень фахових знань.

Результати обчислень показали, що статистично значущої різниці у контрольній та експериментальній групах немає, отже вони можуть бути використані на формувальному етапі експерименту.

Констатувальний етап експерименту засвідчив, що діюча система контролю фахових знань студентів не повною мірою забезпечує сучасні суспільні потреби у підвищенні кваліфікації вчителів іноземних мов, здатних до самоконтролю та самостійного засвоєння фахових знань на рівні відповідних професійних компетентностей.

Із метою діагностування проблеми формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання, її прогнозування та проектування, з'ясування структурно-функціональних елементів та взаємозв'язків між ними було розроблено структурно-функціональну модель формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання як схематичну й описову характеристику досліджуваного процесу, що ґрунтується на чіткому визначенні мети та органічному взаємозв'язку структурних і процесуальних складових, кожен з яких сприяє досягненню поставленої мети (рис.1).

Структурно-функціональна модель формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання представлена цільовим, нормативним, змістовним, процесуальним і результативно-оцінними блоками та блоком педагогічних умов.

У результаті моделювання виявлено характер взаємозалежності між структурними елементами, особливостями формування контролю фахових знань у майбутніх учителів іноземних мов, реалізацію зв'язків між функціональними й структурними елементами, а також послідовність проходження етапів функціонування.

Експериментальне діагностування довело необхідність розробки авторської методики та педагогічних умов контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов.

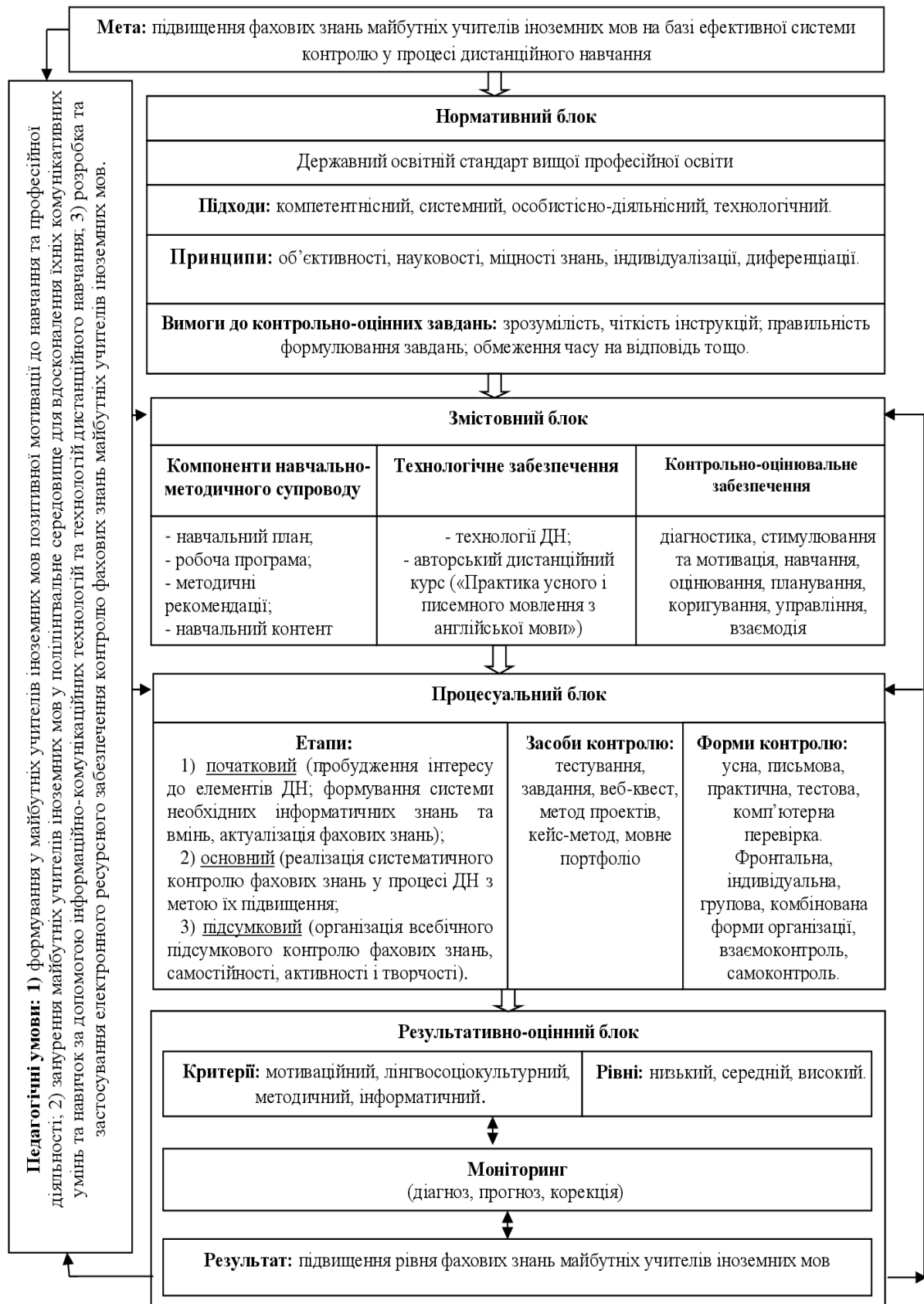
У третьому розділі **«Дослідно-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання»** теоретично обґрунтовано і практично реалізовано педагогічні умови формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання, апробовано структурно-функціональну модель їх реалізації, виявлено вплив педагогічних умов на ефективність формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання, перевірено достовірність отриманих результатів за допомогою методів математичної статистики.

Спираючись на наукові дослідження та теоретико-практичний аналіз стану сформованості фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання було визначено саме ті педагогічні умови, що будуть сприяти формуванню контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання.

Для реалізації формувального етапу експерименту розроблено необхідні навчально-методичні матеріали організації контролю знань студентів з використанням технологій дистанційного навчання: методичні рекомендації викладачам щодо формування контролю фахових знань за дистанційною технологією, методичні рекомендації студентам щодо виконання контрольних завдань, вимоги та критерії оцінювання контрольних завдань, довідково-інформаційні матеріали.

На основі науково-методичного забезпечення контролю та самоконтролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання створено електронні ресурси організації та проведення формувального етапу експерименту: 1) дистанційний курс «Практикум тьютора», що містить у вільному доступі інформаційний матеріал (лекції, додатковий матеріал), документи групи (інструкції, рекомендації, анотації), теми форуму і чату, електронні тести, глосарій; 2) інструкції (довідкові матеріали) для викладачів щодо створення елементів дистанційного навчання в середовищі «Херсонський Віртуальний Університет»; 3) авторський дистанційний курс «Практика усного і писемного мовлення з англійської мови».

У ході формувального етапу експерименту передбачалось проведення систематичної цілеспрямованої роботи зі створення визначених педагогічних умов відповідно до трьох етапів: початкового, основного та підсумкового. Усі педагогічні умови були задіяні комплексно, оскільки всі вони в цілому впливають на ефективність формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання.

Рис. 1. Структурно-функціональна модель формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання

Реалізація першої умови – формування у майбутніх учителів позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності, яка здійснювалася на *початковому етапі* через упровадження різнопланових і різнобічних ефективних форм і методів актуалізації професійних знань та розвитку мотивації: тренінгів, презентаційних семінарів, дискусій, вступного тестування та інші - сприяла актуалізації професійних знань студентів, розвиткові мотивації до навчання з використанням дистанційних технологій контролю.

Другий етап формувального експерименту – *основний* – передбачав реалізацію як попередньої умови, так і решти – занурення майбутніх учителів іноземних мов у полілінгвальне середовище для вдосконалення їхніх комунікативних умінь та навичок за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій та технологій дистанційного навчання; застосування електронного ресурсного забезпечення контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов – і реалізувався через впровадження змішаної моделі організації поточного й рубіжного контролю знань студентів з курсу «Практика усного та писемного мовлення з англійської мови».

Систематичний поточний контроль та дистанційний самоконтроль студентів забезпечували належне відпрацювання різних видів мовленнєвої діяльності студентів і необхідних лінгвокраїнознавчих знань та вмінь використовувати широкий обсяг граматичних структур та лексичних одиниць в усному та писемному мовленні з урахуванням комунікативної ситуації та стилю.

Занурення студентів до полілінгвального середовища здійснювалося завдяки реалізації в межах самостійної роботи контрольно-оцінних завдань, що формували потребу студентів в активному вивченні автентичних матеріалів, співставленні різних мов, перекладі. Застосування електронного ресурсного забезпечення у фаховій підготовці студентів реалізовано через впровадження дистанційного курсу «Practical English Course Upper Intermediate», що забезпечував організацію контролю знань студентів з використанням технологій дистанційного навчання.

На третьому етапі формувального експерименту – *підсумковому* – впроваджувались усі умови та реалізовувався підсумковий контроль фахових знань студентів. Застосування електронного ресурсного забезпечення у вигляді дистанційного курсу дало змогу наприкінці вивчення курсу «Практика усного та писемного мовлення з англійської мови» здійснити підсумковий контроль через такі методи та засоби, як мовне портфоліо, адаптивне підсумкове тестування, рейтингове оцінювання й екзамен.

Заклучний етап експериментальної роботи характеризується проведенням прикінцевого зрізу із використанням ідентичних методів дослідження, що й на констатувальному етапі дослідження.

Динаміку сформованості фахових знань майбутніх учителів іноземних мов представлено в таблиці 1.

Студенти експериментальної групи продемонстрували позитивні зрушення в оволодінні фахових знань: кількість студентів з високим рівнем прояву фахових знань збільшилася на 19,6%, з середнім рівнем – на 13% та на низькому рівні – 33,3% менше студентів ніж на початку формувального етапу експерименту. У

контрольній групі кількість студентів із високим рівнем фахових знань збільшилась на 4,7%, з середнім підвищилась – 8,1%, а з низьким рівнем – знизилась на 13,3%. Такі позитивні зміни пояснюємо традиційними умовами навчального процесу, що цьому сприяють.

Таблиця 1

Розподіли студентів ЕГ та КГ за рівнями сформованості фахових знань майбутніх учителів іноземних мов (у %)

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	Конст.етап	Форм.етап	Конст.етап	Форм.етап
Низький	58,3	25,7	57,6	44,3
Середній	25,7	38,7	27,8	35,8
Високий	16,04	35,61	15,25	19,92

Статистичну значущість розбіжності змін формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов в контрольній та експериментальній групах доведено за допомогою χ^2 . Порівняння значень $\chi^2_{\text{емп}} > \chi^2_{\text{крит}}$ ($10,47 > 5,99$) ($p \leq 0,05$) переконливо засвідчило, що зміни, які відбулися в експериментальній групі внаслідок реалізації структурно-функціональної моделі формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов та впровадження педагогічних умов є статистично достовірними, що доводить гіпотезу дослідження.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне та експериментальне дослідження педагогічних умов формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання. Результати виконаного дослідження підтвердили гіпотезу, покладену в його основу, а досягнута мета і вирішені завдання дають змогу зробити такі загальні висновки:

1. На підставі аналізу нормативно-правової бази, наявних у науковій літературі дефініцій фахової підготовки, різних наукових підходів до розуміння її сутності, уточнено зміст ключових понять дослідження. Фахові знання майбутніх учителів іноземних мов трактуємо як системну психічну властивість особистості, що виявляється у сукупності наукових відомостей і понять із лінгвістики, психології, психолінгвістики, дидактики, формує загальний і професійний інтелект, забезпечує теоретичну загальнонаукову, фахову підготовленість учителя до іншомовної освіти.

Контроль фахових знань майбутніх учителів іноземних мов розглядається як процес зіставлення отриманих у ході освітньої діяльності результатів із заданими стандартами фахових знань і цілями індивідуального розвитку студентів, що забезпечує встановлення зворотного зв'язку, поглиблення, закріплення, розвиток знань та коригування умов для їх набуття. Поняття «технології дистанційного навчання» визначаємо як таку педагогічну технологію взаємодії на відстані студента, викладача та інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища, що визначає притаманні освітньому процесу компоненти (мету, зміст, методи,

організаційні форми, засоби навчання), ґрунтується на принципах відкритого навчання, широкого застосування сучасних інформаційно-комунікаційних та психолого-педагогічних технологій отримання освітніх результатів найвищої якості.

2. Виокремлено специфіку іншомовної фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов та визначено, що високого рівня даної підготовки студентів мовних спеціальностей можна досягти за умови створення системної технології навчання іноземних мов у вищих закладах освіти. Для розв'язання цієї проблеми розглянуто сутність понять «фахова компетентність», «компетентність» і «компетенція». Фахову компетентність учителя іноземних мов визначаємо як сукупність ціннісних орієнтацій, знань, умінь, навичок, що визначають результативність педагогічної діяльності, професійні психологічні знання, комплекс професійно значущих особистісних якостей і властивостей, єдність теоретичної й практичної готовності до професійної педагогічної діяльності. Компетентність розуміємо як інтегральну властивість майбутнього учителя іноземних мов, що характеризує прагнення та здатність (готовність) особистості реалізовувати свої знання, вміння, досвід, особисті якості для успішної професійної педагогічної діяльності. Компетенцію розглядаємо як індивідуально-психологічну особливість та загальну якість, стандартизовану для багатьох індивідів, що вводиться як загальна норма. Розроблено відповідні вимоги до контролю навчальних досягнень майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання.

3. Спираючись на сучасні теоретичні підходи стосовно критеріїв досліджуваної властивості, у роботі розроблені найбільш ефективні з відповідними показниками: *мотиваційний* (бажання оволодіти знаннями, вміннями та навичками з фахових дисциплін, сформованість та спрямованість потреби до професійної підготовки), *лінгвосоціокультурний* (уміння правильно вимовляти звуки іноземних мов з відповідною інтонацією, уміння визначати в тексті національно-марковані одиниці та використовувати у монологічному та діалогічному мовленні, уміння виокремлювати країнознавчу та лінгвосоціокультурну інформацію та ін.), *методичний* (знання про психологічні та дидактичні аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні комунікативних умінь, уміння обирати, систематизувати матеріал з урахуванням методичних труднощів, уміння організувати урок із іноземних мов із використанням технологій дистанційного навчання) та *інформатичний* (знання та уміння володіти комп'ютерною грамотністю, застосування технологій дистанційного навчання під час вивчення іноземних мов, проведення різних типів уроку контролю з іноземних мов засобами дистанційного навчання). Схарактеризовано рівні сформованості фахових знань майбутніх учителів іноземних мов: низький, середній, високий.

4. Обґрунтовано такі педагогічні умови формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання: формування у студентів позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності; занурення майбутніх учителів іноземних мов у полілінгвальне середовище для вдосконалення їхніх комунікативних умінь та навичок за допомогою

інформаційно-комунікаційних технологій та технологій дистанційного навчання; застосування електронного ресурсного забезпечення контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов.

Розроблено структурно-функціональну модель реалізації вищезазначених педагогічних умов в освітньому середовищі університету, системний характер якої забезпечується взаємозв'язком і взаємозумовленістю її складових: цільового, нормативного, проектувального, блоку педагогічних умов, змістовного, процесуального, результативно-оцінного блоків.

5. Реалізація моделі в межах формувального етапу експерименту здійснювалася шляхом: надання можливості вибору індивідуальної траєкторії навчання відповідно до власного темпу навчально-пізнавальної діяльності; використання тренінгів, активних методів контролю (веб-квестів, кейсів, проектів), рейтингового оцінювання на основі індивідуального, групового, експертного та взаємооцінювання; активне застосування технологій дистанційного навчання, упровадження технологій індивідуального, парного, колективного навчання у виконанні кейсів, веб-квестів, проектів, оформлення відповідних розділів мовного портфолію «Я як полікультурна і багатомовна особистість», «Мої лінгвістичні знахідки»; застосування електронного ресурсного забезпечення контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов, розроблення, наповнення та супровід дистанційного курсу «Практика усного та писемного мовлення з англійської мови», що підсилює традиційний курс матеріалами довідково-інформаційного, навчально-методичного, контрольного-діагностичного призначення, самостійної та науково-дослідної діяльності для здійснення контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов.

Статистично доведено, що реалізація обґрунтованих педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов дозволило досягти суттєвих змін у рівнях досліджувальної характеристики студентів експериментальної групи порівняно з контрольною.

Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання проблеми формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання. Перспективними вважаємо такі напрями подальшого дослідження як формування контролю знань у майбутніх фахівців немовних спеціальностей у вищих навчальних закладах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Гнедкова О. А. Организационно-методические особенности повышения квалификации в форме дистанционного обучения / О. А. Гнедкова, Д. Г. Кравцов // Информационные технологии в образовании: Сб. науч. тр. / [ред. кол.: Спиваковский А. В. (глав. ред.) и др.]. – Херсон: ХГУ, 2010. – Вып. 5. – С. 134 – 138.
2. Гнедкова О. О. Технології створення та методика використання інтерактивної довідки в системі дистанційного навчання / Г. М. Кравцов, О. О. Гнедкова, Є. О. Козловський, В. В. Лякутін // Інформаційні технології в

освіті: Зб.наук. пр./ [ред.кол.: Співаковський О. В. (гол.ред) та ін.]. – Херсон: ХДУ, 2010. – Вип 6. – С. 113 – 117.

3. Гнедкова О. А. Методико-технологические основы и коммуникационные средства общения в процессе дистанционного обучения / О. А. Гнедкова, В. В. Лякутин // Информационные технологии в образовании: Сб.науч. тр./ [ред.кол.: Спиваковский А. В. (глав.ред.) и др.]. – Херсон: ХГУ, 2010. – Вып 8. – С. 109 – 113.

4. Гнедкова О. А. Методические рекомендации по использованию Интернет-сервисов в системе дистанционного обучения «Херсонский Виртуальный Университет» / О. А. Гнедкова, В. В. Лякутин // Информационные технологии в образовании: Сб.науч. тр. / [ред.кол.: Спиваковский А.В. (глав.ред) и др.]. – Херсон: ХГУ, 2011. – Вып. 10. – С. 183 – 187.

5. Гнедкова О. А. Методологические и программные особенности использования социальных сервисов в системах дистанционного обучения / О. А. Гнедкова, В. В. Лякутин // Информационные технологии в образовании: Сб.науч. тр. / [ред.кол.: Спиваковский А. В. (глав.ред) и др.]. – Херсон: ХГУ, 2012. – Вып. 11. – С. 83 – 87.

6. Gnedkova O. Blended Learning as Tool of Intensification of Educational Process in Teaching Discipline «Methods and Technologies of Distance Learning» / O. Gnedkova // Information Technologies in Education: Scientific Journal. Issue 19. – Kherson: KSU, 2014. – P. 71 – 79.

7. Гнедкова О. О. Проектування моделі мобільного навчання у системі дистанційного навчання «Херсонський Виртуальний Університет» / О. О. Гнедкова, В. В. Лякутин // Інформаційні технології в освіті: Зб. наук. пр. / [ред.кол.: Співаковський О. В. (гол.ред) та ін.]. – Херсон: ХДУ, 2015. – Вип.24. – С. 107 – 118.

8. Gnedkova O. Distance Learning Technologies in Formation of Professional Training of Future English Teachers / O. Gnedkova // Information Technologies in Education: Scientific Journal. Issue 29. – Kherson: KSU, 2016. – P. 100 – 115.

9. Гнедкова О. О. Використання дистанційного навчання під час контролю знань самостійної роботи студентів мовних спеціальностей ВНЗ / О. О. Гнедкова // Педагогічний альманах: Зб. наук.пр. / [ред.кол. В. В. Кузьменко (голова) та ін.]. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія непевної освіти», 2016. – Вип.30. – С. 97 – 105.

10. Гнедкова О. О. Модель організації контролю знань майбутніх учителів англійської мови з використанням дистанційного навчання / О. О. Гнедкова // Педагогічні науки: Зб.наук.пр./ [ред.кол.: Федяєва В. Л. (гол.ред.) та ін.]. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2016. – Вип. 74. – Том 3. – С. 167 – 175.

11. Гнедкова О. О. Експериментальна перевірка ефективності контролю знань майбутніх учителів англійської мови з використанням дистанційного навчання / О. О. Гнедкова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія» / [ред.кол.: С. М. Ніколаєнко (відп. ред) та ін.] – К.: Міленіум, 2017. – Вип. 259. – С. 58 – 69.

Статті у зарубіжних фахових виданнях:

12. Гнедкова О. О. Дистанційні технології навчання у організації контролю знань самостійної роботи студентів мовних спеціальностей ВНЗ / О. О. Гнедкова // SWorld International periodic scientific journal: наук. пр./ [ред. кол. Гончарук С. М. (гол.ред.) та ін.]. – Іваново: Вид-во ООО «Научный мир», 2016. – Вип. 2 (43). – С. 88 – 95.

Матеріали і тези конференцій:

13. Гнедкова О. О. Особливості навчання тьютора дистанційного навчання (на базі системи дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет») / О. О. Гнедкова, А. О. Козьміна // Нові інформаційні технології в освіті для всіх: система електронної освіти : зб. пр.ІІІ міжнар. конф. (Київ, 1-3 жовтня 2008 р.). – К.: IRTS, 2008. – С. 271 – 280.

14. Гнедкова О. О. Организация процесса общения в дистанционном обучении на базе системы дистанционного обучения «Херсонский Виртуальный Университет» / В. В. Лякутин // Нові інформаційні технології в освіті для всіх: неперервна освіта: зб. пр. V міжнар. конф. (Київ, 23 – 24 листоп. 2010 р.). – К.: Академперіодика, 2010. – С. 192 – 199.

15. Гнедкова О. А. Практическое использование принципов теории коннективизма в системе дистанционного обучения «Херсонский Виртуальный Университет» / О. А. Гнедкова, В. В. Лякутин // ICTERI 2011: матеріали міжнар.наук.-прак. конф. «ІКТ в освіті, дослідженнях та індустріальних додатках: інтеграція, гармонізація та трансфер знань» (Херсон, 4 – 8 травня 2011р.). – Херсон: ХДУ, 2011. – С. 60 – 62.

16. Гнедкова О. О. Комбіноване навчання як засіб інтенсифікації навчального процесу під час викладання дисципліни «Методика і технології дистанційного навчання» / О. О. Гнедкова, Г. М. Кравцов // Інтернет – Освіта – Наука – 2014: Зб. пр.. IX міжнар.наук.-прак.конф. (Вінниця, 14 – 17 жовтня 2014р.). – Вінниця: ВНТУ, 2014. – С. 239 – 241.

17. Gnedkova O. The Use of Cloud Services for Learning Foreign Language (English) [Електрон.ресурс] / O. Gnedkova, H. Kravtsov // Proceedings of the 12th Intern. Conf. on ICT on Education, Research and Industrial Applications: Integration, Harmonization and Knowledge Transfer. – Kyiv, Ukraine, June 21- 24, 2016/ Ed. by Ermolayev, V. et al. (eds.). – CEUR Workshop Proceedings. – 2016. – Vol.1614. – P. 620 – 631. Режим доступу: <http://ceur-ws.org/Vol-1614/>

18. Gnedkova O. Mobile Learning Technologies for Learning English / O. Gnedkova, N. Osipova, D. Ushakov // Proceedings of the 12th Intern. Conf. on ICT on Education, Research and Industrial Applications: Integration, Harmonization and Knowledge Transfer. – Kyiv, Ukraine, June 21- 24, 2016/ Ed. by Ermolayev, V. et al. (eds.). – CEUR Workshop Proceedings. – 2016. – Vol.1614. – Pp. 672-679. Режим доступу: <http://ceur-ws.org/Vol-1614/>

Статті в інших наукових виданнях:

19. Гнедкова О. О. Аналіз систем тестування як форма контролю з курсу «Комп'ютерні інформаційні технології» (на базі системи дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет») / О. О. Гнедкова, Г. В. Пацукова // Інформаційні технології в освіті: Зб. наук. пр. [ред.кол.: Співаковський О. В.

(гол.ред) та ін.]. – Херсон: ХДУ, 2008. – Вип. 1. – С. 115 – 121.

20. Гнедкова О. О. Особливості навчання тьютора дистанційного навчання (на базі системи дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет») / О. О. Гнедкова, А. О. Козьміна // Інформаційні технології в освіті: Зб. наук. пр. [ред.кол.: Співаковський О. В. (гол.ред) та ін.]. – Херсон: ХДУ, 2008. – Вип. 2. – С. 79 – 84.

21. Gnedkova O. Organization of Testing in Distance Learning (on the Base of Distance Learning System “Kherson Virtual University, 2.0”) / O. Gnedkova, D. Kravtsov // Information Technologies in Education: Scientific Journal. Issue 3. – Kherson: KSU, 2009. – P. 209 – 215.

22. Гнедкова О. О. Методичні аспекти використання комбінованого навчання під час вивчення дисципліни «Методика і технології дистанційного навчання у ВНЗ» / О. О. Гнедкова // Новітні комп'ютерні технології. – Кривий Ріг: Видавничий центр ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2014. – Том XII: спецвип. «Хмарні технології в освіті». – С. 164 – 176.

Навчально-методичні видання:

23. Гнедкова О. О. Формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання: метод.реком. / О. О. Гнедкова. – Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР»ЛТД», 2017. – 36с.

Авторські свідоцтва

24. Комп'ютерна програма «Система дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет»»: а.с. № 32719 від 06.04.2010 / Співаковський О. В., Кравцов Д. Г., Кравцов Г. М., Гнедкова О. О., Камінська Н. Г. // Міністерство освіти і науки України, Державний департамент інтелектуальної власності. – Київ.

АНОТАЦІЯ

Гнедкова О. О. Педагогічні умови формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Херсонський державний університет, Херсон, 2017.

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання.

У дисертації уточнено й доповнено зміст поняття «фахові знання майбутніх учителів іноземних мов», «контроль фахових знань майбутніх учителів іноземних мов», «технології дистанційного навчання», розкрито їх специфіку, обґрунтовано критерії (мотиваційний, лінгвосоціокультурний, методичний, інформатичний), показники та охарактеризовано рівні сформованості фахових знань майбутніх учителів іноземних мов (високий, середній, низький).

Розроблені дидактико-методичне забезпечення та ресурси можуть бути використані у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов, у процесі підвищення кваліфікації учителів іноземних мов, а також у системі

підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів для створення підручників, навчальних посібників.

Теоретично обґрунтовано та практично реалізовано педагогічні умови, що забезпечують ефективність формування контролю фахових знань майбутніх учителів іноземних мов у процесі дистанційного навчання. Кількісний і якісний аналіз результатів експериментальної роботи підтвердив ефективність впровадження запропонованих педагогічних умов, засвідчив стійку мотивацію майбутніх учителів до самовдосконалення.

Ключові слова: фахові знання, контроль фахових знань, дистанційне навчання, педагогічні умови формування контролю фахових знань.

АННОТАЦИЯ

Гнедкова О. А. Педагогические условия формирования контроля знаний по специальности у будущих учителей иностранных языков в процессе дистанционного обучения. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Херсонский государственный университет, Херсон, 2017.

В диссертации на основе проведенного ретроспективного анализа феномена «знания по специальности» и историко-педагогического анализа концептуальных подходов к развитию педагогической диагностики уточнено и дополнено содержание понятий «знания по специальности будущих учителей иностранных языков», «контроль знаний по специальности будущих учителей иностранных языков» в процессе дистанционного обучения, раскрыта их специфика. Определены критерии (мотивационный, лингвосоциокультурный, методический, информатический), их показатели, охарактеризованы уровни сформированности знаний по специальности (высокий, средний, низкий), особенности их формирования у будущих учителей иностранных языков в процессе дистанционного обучения, обоснованы результаты экспериментальной работы по формированию контроля знаний по специальности у будущих учителей иностранных языков в процессе дистанционного обучения.

В исследовании определены, теоретически обоснованы и практически реализованы педагогические условия, а именно: формирования у будущих учителей иностранных языков позитивной мотивации к обучению и профессиональной деятельности; погружение будущих учителей иностранных языков в полиязыковую среду для усовершенствования их коммуникативных умений и навыков с помощью информационно-коммуникационных технологий и дистанционного обучения; применение электронного ресурсного обеспечения контроля знаний по специальности будущих учителей иностранных языков.

Ключевые слова: знания по специальности, будущие учителя иностранных языков, контроль знаний по специальности, педагогические условия формирования контроля знаний по специальности, дистанционное обучение.

ANNOTATION

Gnedkova O. A. Pedagogical conditions of formation of specialty knowledge control of future foreign language teachers in the process of distance learning. – Manuscript.

Dissertation for a degree of Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Kherson State University, Kherson, 2017.

The dissertation is a theoretical and experimental research of the problem of formation of specialty knowledge control of future foreign language teachers in the process of distance learning.

The didactic, psychological and methodical specific features of knowledge control of future foreign language teachers in the process of distance learning are investigated; new methodology of formation of specialty knowledge control of future foreign language teachers in the process of distance learning is suggested in the research; structural and functional model of formation of specialty knowledge control of future foreign language teachers in the process of distance learning has been suggested and experimentally verified; the criteria (motivated, lingual and social and cultural, methodological and informational) and levels of formation of specialty knowledge are worked out; the pedagogical conditions of the formation of specialty knowledge control of future foreign language teachers in the process of distance learning were theoretically proved and experimentally realized.

The scientific approaches to the interpretation of such research notions as «specialty knowledge of future foreign language teachers» and «specialty knowledge control of future foreign language teachers» in the process of distance learning are specified according to the historical, pedagogical, views, retrospectives to conceptual tendencies. It gives possibility to provide the author's definition to the notion «specialty knowledge of future foreign language teachers» that is a systematical psychological ability of a person, which is revealed in a complex of scientific information and notions from linguistics, psychology, psycholinguistics, and didactics, form general and professional IQ, supply theoretical general, professional preparation of the teacher for foreign language education.

The notion «specialty knowledge control of future foreign language teacher» in this thesis is a process of comparison of results of educational activity with suggested standards of specialty knowledge and aims of individual/personal students' development, which help to activate feedback, development and the condition for the acquiring this knowledge.

The dissertation aims – theoretically substantiate the pedagogical conditions of formation of specialty knowledge control of future foreign language teachers in the process of distance learning and experimentally work out the effectiveness of the model of their realization.

Scientific novelty of the obtained results consists of the suggestion of a new methodology of the formation of specialty knowledge control of future foreign language teachers in the process of distance learning; structural and functional model of the formation of the mentioned phenomenon has been created; the pedagogical conditions (formation of positive motivation for learning and professional activities in teachers of

foreign languages; immersion of future teachers of foreign languages in a multilingual environment for the improvement of their communicative skills through information and communication technologies and distance learning; usage of electronic resources for specialty knowledge control of future teachers of foreign languages) have been theoretically approved and practically realized, distance learning supply in the form of tests and control tasks for professional preparation of future foreign language teachers has been made.

Practical importance of the obtained results lies in the selection and approbation of educational materials, programs, methodical recommendations for the formation of specialty knowledge control of students in the process of distance learning; implementing in an educational process of future foreign language teachers the rating, e-supply in a form of distance course «Tutor's practice» for teachers as a component of distance learning on the distance learning system «Kherson Virtual University»; distance course «Practice of oral and written English»; realization of complex of control tasks for class room, self-study and scientific and research work of students.

Quantative and qualitative analysis and results of experimental work have confirmed the effectiveness of the proposed pedagogical conditions.

Keywords: specialty knowledge, future foreign language teachers, pedagogical conditions, distance learning, specialty knowledge control.

Підписано до друку 13.11.2017 р. Формат 60х90/16.
Папір офсетний. Друк різнографія. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 85.

Віддруковано з готових оригінал-макетів в ТОВ “Айлант”
Свідоцтво про реєстрацію ХС №1 від 20.08.2000 р.
73000, м. Херсон, пров. Пугачова, 5/20
тел.: 050-396-08-91; 49-33-48.